

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Střední škola obchodu,
služeb a podnikání
a Vyšší odborná škola

Kněžskodvorská 33/A, 370 04 České Budějovice

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Ladislav Kažimír

Datum vytvoření: 14.04.2013

Číslo DUMu: VY_32_INOVACE_10_Ch_ACH

Ročník: I.

Vzdělávací oblast: Přírodovědné vzdělávání

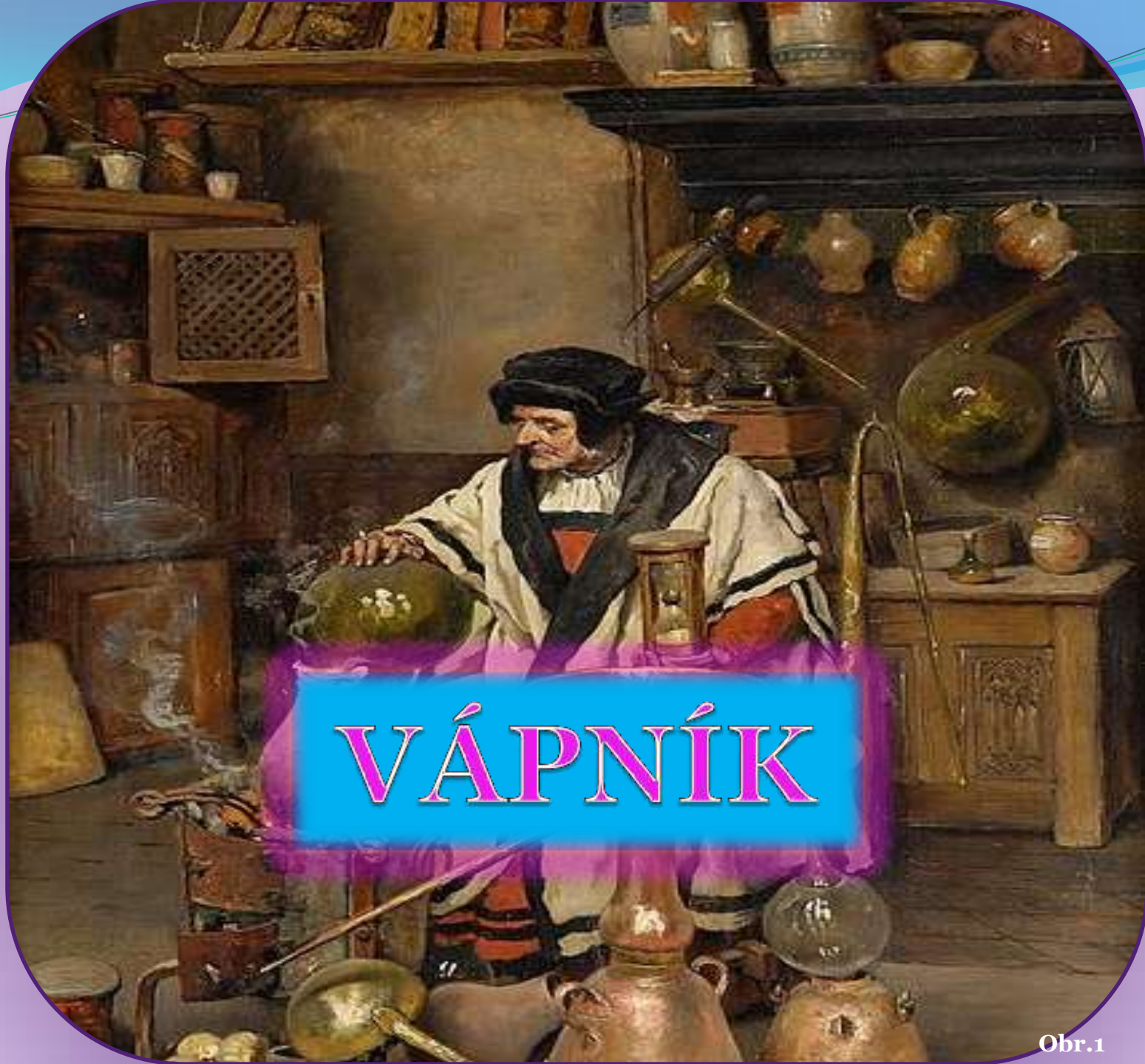
Vzdělávací obor: Chemie

Tematický okruh: Anorganická chemie

Téma: Vápník

Metodický list/anotace:

Prezentace je určena pro téma **chemie křemíku** v rozsahu SŠ, pro zopakování základních vlastností, reakcí a výskytu. Průmyslová výroba a využití.

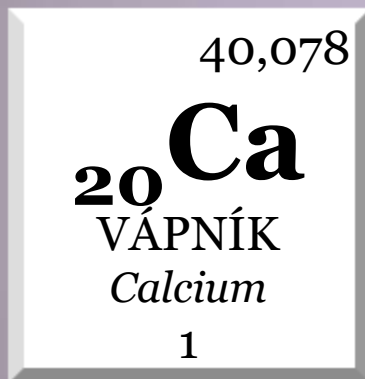
VÁPNÍK

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
1H																			2He
3Li	4Be											5B	6C	7N	8O	9F	10Ne		
11Na	12Mg											13Al	14Si	15P	16S	17Cl	18Ar		
19K	20Ca	21Sc	22Ti	23V	24Cr	25Mn	26Fe	27Co	28Ni	29Cu	30Zn	31Ga	32Ge	33As	34Se	35Br	36Kr		
37Rb	38Sr	39Y	40Zr	41Nb	42Mo	43Tc	44Ru	45Rh	46Pd	47Ag	48Cd	49In	50Sn	51Sb	52Te	53I	54Xe		
55Cs	56Ba	57La*	72Hf	73Ta	74W	75Re	76Os	77Ir	78Pt	79Au	80Hg	81Tl	82Pb	83Bi	84Po	85At	86Rn		
87Fr	88Ra	89Ac**	104Rf	105Db	106Sg	107Bh	108Hs	109Mt	110Ds	111Rg	112Cn	113Uut	114Fl	115Uup	116Lv	117Uus	118Uuo		

* Lanthanoidy

** Aktinoidy

58Ce	59Pr	60Nd	61Pm	62Sm	63Eu	64Gd	65Tb	66Dy	67Ho	68Er	69Tm	70Yb	71Lu
90Th	91Pa	92U	93Np	94Pu	95Am	96Cm	97Bk	98Cf	99Es	100Fm	101Md	102No	103Lr

1808

Sir Humphry
Davy

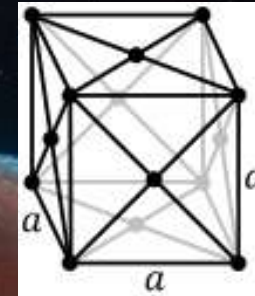

Obr.2

VLASTNOSTI

FYZIKÁLNÍ

- ❖ měkký, lehký a šedobílý kov
- ❖ nelze krájet nožem, tvrdší než Pb
- ❖ krystalická struktura - krychlová
- ❖ teplota tání $+842\text{ }^{\circ}\text{C}$ (1115 K)
- ❖ teplota varu $+1484\text{ }^{\circ}\text{C}$ (1757 K)
- ❖ vede elektrický proud i teplo
- ❖ ionty Ca^{+2} zbarvují plamen - cihlová
- ❖ těžší než voda

Obr.3

Obr.4

Obr.5

Obr.6

VLASTNOSTI

CHEMICKÉ

- ❖ rychle a silně reaguje s kyslíkem i vodou
- Obr.8 ❖ Reakce sodíku s vodou je exotermní, unikající vodík reakčním teplem samovolně vzplane.
- ❖ reakcí s vodou vzniká vodík a hydroxid vápenatý
- ❖ za vyšší teploty snadno reaguje s celou řadou dalších prvků
- ❖ práškový vápník je výbušný
- Obr.9 ❖ silně redukční účinky
- ❖ nutno uchovávat pod petrolejem

VÝSKYT

VOLNÝ

- ❖ **volný se nevyskytuje - velmi reaktivní**

VÁZANÝ

- ❖ **podíl v zemské kůře činí 3,4 - 4,2 %**
- ❖ **5. místo ve výskytu prvků na Zemi**
- ❖ **základní stavební kamen buněk všech živých organismů**
- ❖ **podílí se na vývoji listů, kostí, zubů a mušlí**
- ❖ **Ca⁺² má důležitou roli v přenosu impulsů v nervových buňkách. I v jiných buňky hraje důležitou roli v přenosu signálu.**
- ❖ **biogenní prvek**

VÝSKYT

VÁZANÝ

☐ minerály

➤ vápenec CaCO_3

➤ kalcit CaCO_3

➤ aragonit

➤ křída

➤ mramor

➤ dolomit $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$

➤ apatit $3\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2 \cdot \text{Ca}(\text{F}, \text{Cl})_2$

➤ fluorit (kazivec) CaF_2

➤ sádrovec (selenit) $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

Obr.10

Obr.11

Obr.12

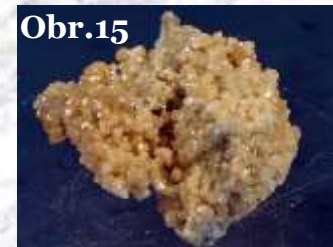
Obr.13

Obr.14

Obr.15

Obr.16
apatit

kalcit

Obr.17

Obr.18

PRŮMYSLOVÁ VÝROBA

- ❑ Elektrolýzou taveniny chloridu vápenatého ve směsi s fluoridem vápenatým nebo chloridem draselným.
- Dalším produktem této reakce je elementární chlor nebo fluor.
- grafitová anoda, na které se vylučuje chlor nebo fluor
- železná katoda, na které se vylučuje vápník

- ❑ Reakcí chloridu vápenatého s hliníkem, při které vzniká chlorid hlinitý, který těká. Kovový vápník, který lze dále přečišťovat destilací ve vysokém vakuu.

POUŽITÍ

☐ Redukční výroba jiných kovů.

➤ uranu, zirkonia, thoria, plutonia, hafnia, vanadu, wolframu ...

☐ Odstraňování malých množství síry a kyslíku z taveniny železa a při výrobě oceli.

☐ Regulace obsahu grafitického uhlíku a obsahu kyslíku v litině.

☐ Přísada při výrobě vápenatých skel.

☐ Odstraňování bismutu z olova.

☐ Legovací látka pro zesílení hliníkových nosníků.

☐ Výrobu vodíku do balónů pro meteorologické účely.

Obr.19

Doplňte tabulku pomocí PTP

český název prvku	VÁPŇÍK
latinský název prvku	CALCIUM
značka prvku	Ca
protonové číslo	20
počet protonů v jádře	20
počet elektronů v obalu	20
číslo skupiny	II.A
číslo periody	4
počet valenčních elektronů	2
počet elektronových vrstev	4
elektronegativita	1,00
atomová hmotnost	40,1

Citace

- Obr.1** RATINCKX, Josef Leopold. *Soubor: Josef Leopold Ratinckx Der Alchemist.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joseph_Leopold_Ratinckx_Der_Alchemist.jpg
- Obr.2** PHILLIPS, Thomas. *Soubor: Sir Humphry Davy, Bt Thomas Phillips.jpg - Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2.4.2013]. Dostupný na WWW: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sir_Humphry_Davy,_Bt_by_Thomas_Phillips.jpg
- Obr.3** NASA. *HubbleSite - Picture Album: Hubble Sees a Horsehead of a Different Color* [online]. [cit. 6.4.2013]. Dostupný na WWW: http://hubblesite.org/gallery/album/nebula/pr2013012a/large_web/
- Obr.4** MAYER, Daniel; DRBOB. *Soubor: Cubic-face-centered.svg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: <http://http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cubic-face-centered.svg>
- Obr.5** ZEPPER, Matthias. *Soubor: Calcium unter Argon Schutzgasatmosphäre.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Calcium_unter_Argon_Schutzgasatmosph%C3%A4re.jpg
- Obr.6** HERGÉ. *Soubor: FlammenfärbungCa.png - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flammenf%C3%A4rbungCa.png>
- Obr.7** NASA. *HubbleSite - Picture Album: Jet in Carina* [online]. [cit. 6.4.2013]. Dostupný na WWW: http://hubblesite.org/gallery/album/nebula/pr2009025e/large_web/
- Obr.8** HENNING, Torsten. *Soubor:GHS-pictogram-flamme.svg - Wikipedie* [online]. [cit. 5.4.2013]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:GHS-pictogram-flamme.svg>
- Obr.9** TORSTEN HENNING. *Soubor:GHS-pictogram-explos.svg - Wikipedie* [online]. [cit. 1.4.2013]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:GHS-pictogram-explos.svg>
- Obr.10** ZÖRNER, Patrick-Emil. *Soubor: Pamukkale00.JPG - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pamukkale00.JPG>
- Obr.11** KARELJ. *Soubor: Calcit 2.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Calcit_2.jpg
- Obr.12** KARELJ. *Soubor: Aragonit 1.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013]. Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aragonit_1.jpg

Citace

- Obr.13** FANNY(ČÍČA). *Soubor: Bílé útesy Doveru 09 2004.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:White_cliffs_of_dover_09_2004.jpg
- Obr.14** USGS. *Soubor: MarbleUSGOV.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:MarbleUSGOV.jpg>
- Obr.15** ZDJĘCIA STOWARZYSZENIE SPIRIFER. *Soubor: Dolomit Rumunia.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dolomit_Rumunia.jpg
- Obr.16** DESCOUENS, Didier. *Soubor: Apatit Canada.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Apatite_Canada.jpg
- Obr.17** DESCOUENS, Didier. *Soubor: FluoriteValzergueFillonjaune.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:FluoriteValzergueFillonjaune.jpg>
- Obr.18** ZDJĘCIA STOWARZYSZENIE SPIRIFER. *Soubor: Gips 3 Maroko.jpg - Wikimedia Commons* [online]. [cit. 6.3.2013].
Dostupný na WWW: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gips_3_Maroko.jpg
- Obr.19** NASA. *Kennedy Media Gallery* [online]. [cit. 6.4.2013].
Dostupný na WWW: <http://mediaarchive.ksc.nasa.gov/search.cfm?cat=118>

Literatura

- Dušek B.; Flemr V.   Chemie pro gymnázia I. (Obecná a anorganická), SPN 2007, ISBN:80-7235-369-1
- Vacík J. a kolektiv   Přehled středoškolské chemie, SPN 1995, ISBN: 80-85937-08-5
- Kotlík B., Růžičková K.   Chemie I. v kostce pro střední školy, Fragment 2002, ISBN: 80-7200-337-2